

Forfatter: Lange, Julius Henrik

Titel: BREV TIL: Brandes, Georg FRA: Lange, Julius Henrik (1861-07-02)

Citation: Lange, Julius Henrik: "BREV TIL: Brandes, Georg FRA: Lange, Julius Henrik (1861-07-02)", i *Julius Lange - breve fra hans ungdom*, Nordiske, s. 39. Onlineudgave fra Danmarks Breve: <https://tekster.kb.dk/text/letters-002252486-000-shoot-L0022524860000001.pdf> (tilgået 18. april 2024)

Anvendt udgave: Julius Lange - breve fra hans ungdom

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Kjøbenhavn d. 2den Juli [1861] Nørrevold 28.

Hvis Du troer, der er noget egentlig Dydigt eller moralsk Fortjenstligt ved at ligge ude i Rungsted med det ene Ben i det blaa Sund og det andet i den grønne Skov, med det ene Øje stivt hæftet paa Odysseen og det andet paa Fiskerpigerne, med Næsen indslugende Blomsterduften, med Hjertet engageret paa Strandvejen og Hjernen i Videnskaben, med Munden indtagende Jordbær og med Maven fordøjende samme — saa er Du hildet i en beklagelig Vildfarelse. Jeg kunde nævne Dig efterlignelsesværdige Exemplarer paa en anden Levevis, en ufortrøden Arbejden i og Tjenen for Livets betydningsfulde Opgaver, som vilde bringe Dig til at rødme over din egen Uvirksomhed og din jegiske Beskjæftigelse, og jeg kunde navnlig fremhæve Dig ét (quidam), som dog Beskedenheden forbyder mig nærmere at betegne. Forestil Dig et ungt Menneske i sine bedste Aar, med et ungdommeligt Skjæg paa sin Hage, som allerede har givet Afkald paa Livets Nydelser for med mandig Alvor at hellige sig til den opvoxende Slægts Optugtelse i latinsk Grammatik, som hver Morgen ses ined en Paraply under den ene Arm — det er ogsaa et grusomt Regnvejr vi have, nu skyller det ned igjen — og en Pakke Stilebøger under den anden, at ile ud til det, som Filosoferne kalde den rette Frihed, den glade Pligtopfyldelse. Om ikke den urette Frihed, den glade Ikke-Pligtopfyldelse muligen kunde være at foretrække — et saadant Spørgsmaal opkaster denne ædle Yngling s. 40 aldrig. Hvis en ny Malling eller Diogenes Laertius skulde faa isinde at rejse omkring med et Voxkabinet af «store og gode Handelsmænd»*), da vil han sikkerlig faa en Plads deri, medens Du vil blive staaende udenfor og «glo paa Kassereren og gale».

Du skal ellers have Tak for Din Bog. Kaffepletten gjør den i mine Øjne endnu interessantere og giver Anledning til forskellige sindrige Gisninger i Lighed med dem, som de Lærde anstiller om den Kugle, som dræbte Karl den Tolvte. Jeg antager nemlig, at den, som vælter sin Kaffe kop under Læsningen af en Bog, maa faa et Indtryk af denne Bog, som forbyder ham en rolig Indsugen af Indholdet, der lader sig forene med en rolig Drikken Kaffe. ... Hvad som dernæst er interessant, er at undersøge paa hvilket Sted i Læsningen Katastrofen er indtraadt. I saa Henseende er det paafaldende, at Pletten paa nogle Blade er lys med en mørk Rand, paa andre mørk uden nogen mørkere Rand. For at belyse dette Fænomen havde jeg først tænkt paa at gjøre vidtløftige Forsøg med mit Bibliotheks øvrige Indhold og at anvende en Fridag paa at vælte Kaffe over hvert Bind af mine Bøger. Men jeg indsaa desværre, at et saadant Forsøg vilde overstige mine pekuniære Kræfter, og den Karrighed, som i den senere Tid gjør sig gjældende ved Understøttelser til videnskabelige Formaal fra Statens Side, s. 41 har afholdt mig fra at søge dens Hjælp. Forsaavidt man for Resten uden slige Experimenter kan danne sig en Forestilling om naar Ulykken skete, antager jeg efter alle Kjendemærker at dømme, at den er indtraadt ved Læsningen af de Ord:

Kunde Mennesket kun fatte!
Kunde Mennesket forstaa!

Denne Bemærkning har da pludselig med sin hele Vægt væltet sig ind over den grublende Læser, og blandede Følelser af Haabløshed, Længsel efter at «fatte» og Energi for at «forstaa» har udtalt sig i en kraftig mimisk Bevægelse, som har havt Væltningen til Følge. Forøvrigt synes det, som om der ingen Fløde har været i Kaffen.

Gud véd, om ikke den, der giver sig af med at revse Spidsborgerlighed, til en vis Grad selv maa være en Spidsborger. Den, som slet ikke har et lille Anstrøg af Spidsborgerlighed, har vist bedre at gjøre end at stille saadan en arm Synder, eller, om Du vil, saadan en miserabel Livsretning i Gabestokken. Noget helt Andet er det at le deraf; det kan kun den gjøre, som føler sin egen Samvittighed ren, saaledes som Holberg og Shakespeare, især den sidste. Le, det gjør man for sin egen Skyld, uden Tanke om at ville skræmme, opdrage og belære andre. Naar man ler, forudsætter man umiddelbart Latterligheden hos det, som man ler af, og man gaar ikke ud paa at vise, endsige deducere, sit Offers Afstand fra Idealet. Det s. 42 er det som Heiberg her gjør, men idet han bruger en hel Bog til at godtgjøre sit Offers Intethed, viser denne stakkels Sjæl sig dog umiddelbart som Noget, i alt Fald som Noget der gjøres Væsen af. En Mand af en streng Idealitet havde ikke indladt sig paa denne Opgave, eller man vilde dog hos ham have følt Bruddet, det gabende Svælg mellem den strenge Idealitet og den spidsborgerlige Intethed paa en saadan Maade, at Digtets Ro var bleven forstyrret. Heiberg gjør sit Ideal saa nedladende, saa lidet stolt; det gaar ganske ind paa Tidens Fordringer, og han gjør stadigt opmærksom paa den fine, men ikke paa den store Forskjel imellem Sjælen og Idealet. Men hvad Digtet vinder i Ro derved, det taber Idealet, hvilket fra en anden Side er Aanden i Bogen, i Værdighed. Han ler ikke, han harmes heller ikke, han bevarer hele Tiden det fine Smil, som vi kjender fra Bissens Byste; men dette Smil har et lille Anstrøg af Indifferentisme, for saa vidt det antyder, at han kun bryder sig om at se Forskjellen, der iøvrigt gjerne maa faa Lov til at existere for ham.

Ja, den maa ikke alene faa Lov at existere for ham, menden er jo endogsaa for ham en Nødvendighed. Hans Helvede, baade det før Døden og det efter Døden, er en logisk Kategori, som vilde efterlade et Hul i Systemet, hvis det kunde tænkes, at Pladsen ved alle Menneskers forenede Dyd kom til at staa tom. ... Hans Helvede er en begyndende Stat, stivnet i Begyndelse. Kristelig taget kan Helvede aldrig være s. 43 Andet end et Frafald og Helvedes Tilstand er den Frafaldnes Tilstand. Kristendommen kjender intet andet Ondt end Forræderiet mod Gud. Men ... den Sjæl, som Heiberg skildrer, er egentlig aldrig traadt i noget Forhold til Gud; det er netop det, som han gjør Nar ad. ... Dog kan et Menneske nogensinde unnlade at sætte sig i Relation til Gud, til Aanden, til Ideen, eller hvad Heiberg, der er noget vaklende i hvad han skal benævne det,

Lange, Julius Henrik, *Julius Lange - breve fra hans ungdom,*

forøvrigt vil kalde det Højeste?